

Intryck från IMGS Edinburgh 2022

Att många inslag i *International Medical Geography* Symposium (IMGS) handlade om covid-19 var knappast överraskande, när de internationella mötena om geografiska aspekter på (o)hälsa återupptogs efter ett avbrott – som förstås berodde på Farsoten. Det var nittonde gången som ett IMGS ägde rum. Det sker vanligen vartannat år. Den här gången hade Edinburgh värdskapet.

Självva uttrycket medicinsk geografi är uppenbarligen förbryllande (till skillnad från medicinsk statistik eller medicinsk historia). Genom åren har jag ständigt mött häpnad och missförstånd. Uttrycket myntades (på franska) mot slutet av 1700-talet av läkare och har snarast handlat om beskrivningar av sjukdomsmönster i olika länder. Det är i vår egen tid som det har blivit vad det egentligen borde stå för, nämligen att tillämpa kartografiska och andra geografiska metoder (naturligtvis också GIS och GPS) och infallsvinklar på hälsorelaterade problem med syftet att förstå hur förekomst och utbredning av sjukdomar, liksom god hälsa, hänger samman med förutsättningarna på *platsen*, med fysiska, biotiska och socioekonomiska omständigheter, samt tillgång till vård.

Ifall benämningen medicinsk geografi förr mest handlade om infektionssjukdomar, så är spännvidden numera oerhört mycket större. Liksom andra geografiska tillämpningar kan perspektiven spänna

från det globala till det lokala och personliga. Det är heller inte nog med epidemier, infektioner och cancer. Geografiska teman omfattar också de hälsorisker och de hälsofrämjande inslag som finns i vår vardagsmiljö eller som vi möter på våra vägar genom tillvaron under längre tidsspann. Naturligtvis kan de geografiska infallsvinklarna också fokusera någon kategori av personer, såsom äldre, barn, migranter osv.

Hälsans och ohälsans landskap

Med fem parallella sessioner under fyra dagar i Edinburgh blev det omkring 270 enskilda presentationer och därtill några plenarsessioner. Följaktligen var det omöjligt att bevaka allt som hände, men det finns abstracts att tillgå. De geografiska infallsvinklarna på hälsans och ohälsans landskap förefaller närmast oändliga.

Covid fanns naturligtvis på dagordningen ur flera synvinklar: social och rumslig spridning, vaccinationsmönster, inverkan på hemkörning av mat, sjukhusinläggningar samt hur sjukdomen slagit mot kön och etnicitet, lantbrukare, sjukvårdsarbetare på landsbygd och särskilt sårbara befolkningsgrupper. På programmet fanns visserligen även andra infektionssjukdomar – malaria, pest, dengue och kolera – men det är uppenbart att geografer ägnar helt andra aspekter på (o)hälsa allt större

uppmärksamhet och hittar nya infallsvinklar.

Sålunda fanns på programmet å ena sidan samband mellan kardiovaskulära sjukdomar och spårelement i dricksvatten, effekter av klimat och värmeböljor, tillgång till livsmedel, alkohol och tobak, långsiktiga effekter av luftföroreningar, förtätning av bebyggelse m. m., samt å andra sidan hälsofrämjande grönområden, ”blå ytor” och andra stimulerande platser, t.ex. kulturmiljöer som kan locka till fysisk aktivitet och framkalla känslor av välbefinnande

Några inslag rörde reproduktiv hälsa, såsom rumsliga mönster av mödra- och barnadödlighet i Etiopien. Ett annat handlade om överlevnad för barn med medfödda missbildningar.

Suicidalhandlingar, depressioner och andra mentala tillstånd togs upp på olika sätt. Ett inslag berörde depression i samband med flyttning. Ett annat handlade om klimatförändringar och mental hälsa. Suicidmönster togs upp i samband med grannskapsmiljöer men också avstånd till ”blå utsikter”, alltså mot vatten. Vidare redovisades ett försök att studera ångestsymptom i vardagen med hjälp av GPS och ett frågeformulär (GAD-7) [*Generalized Anxiety Disorder-7*]

Det är emellertid inte i första hand själva sjukdomarna som dominerar rubrikerna i programmet. Det är snarare sådana teman som bestämningsfaktorer, platser, typer av områden och miljöer samt persongrupper – barn och ungdomar, äldre, migranter.

Andra typiska geografiska infallsvinklar kan handla om hur våra liv är organiserade i tid och rum, om pendling, migration och annan mobilitet. Aktiv pendling (t ex cykling) kan främja konditionen men

också innebära risker. Att vara beroende av bil för dagliga transporter kan, enligt en studie, bidra till diabetes.

Långsiktiga tidsperspektiv kan vara mycket väsentliga när det gäller samband mellan exponering och sjukdomar med långa latenstider. Ett par inlägg handlade om tidig exponering för luftföroreningar och senare risker för astma, bröstcancer eller nedsatt kognitiv förmåga.

Och så har vi geografins praktiska sidor – att omsätta insikterna om hälsorisker och hälsofrämjande inslag i samhällsplanering. De finns i bebyggelse- och trafikmiljöer, i transportleder och samhällets hela fysiska struktur. De finns i lokalisering och avstånd till gröna och blå ytor (parker, skogar, sjöar, vattendrag och stränder) som främjar välbefinnande.

Ett australiensiskt projekt handlar om att med FN:s *New Urban Agenda* som grund främja barns fysiska, sociala, emotionella och kognitiva utveckling. Ett kanadensiskt projekt syftar till att göra barns skolvägar säkrare. För att nu bara nämna ett par exempel.

GIS är ofta en självklar teknik i samband med att kartera fall, risker och bestämningsfaktorer. GPS kommer till nytta i flera sammanhang, allt från att undersöka socioekonomiska skillnader i barns tillgång till grönområden till hur cyklisterna exponeras för hetta.

Vad så?

I Edinburgh var jag tydligen den ende deltagaren från Sverige och jag var där på eget bevåg. Den här gången hade jag ingen egen forskningsinsats att berätta om, inget projekt eller någon institution att represen-

tera och rapportera till. Vad kunde jag då uträtta? Jo, jag vill tro att jag åtminstone kunde tipsa några, yngre, deltagare om infallsvinklar och förmedla en och annan kontakt med svenska kollegor som inte var där.

Kan jag förmedla något mer? Går det att omsätta några frågeställningar till skolgeografen? Eftersom jag själv inte är verksam i skolan ska jag inte direkt lägga mig i, men vill du som är geografilärare diskutera det, så får du gärna höra av dig.

Anders Schærström, fil dr
E-post: anders.schaerstrom@telia.com

* **

PS Ifall du vill veta mer om IMGS 2022:

- Hela programmet finns på den här länken: <https://imgs2022.org/conference-schedule/>
- Abstracts går att hitta på den här länken: <https://imgs2022.org/conference-abstracts/>

Geografiska Notiser nr 4/2020 fokuserade på just geografiska infallsvinklar på (o)hälsa.